

СЕКЦІЯ 4 КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК [171/172+81'25-051]:343
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-6-5>

ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ І ЕТИКА ПЕРЕКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ

Бриків Віктор Михайлович,
аспірант
Херсонського державного університету
brykovvictor@gmail.com
orcid.org/0009-0009-4416-9477

Метою статті є аналіз та оцінка професійних стандартів і етичних норм, що регламентують діяльність перекладача в рамках кримінального провадження, зокрема виявлення їх впливу на належну якість здійснення перекладачем своїх процесуальних функцій.

Методи. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-правові методи, зокрема діалектичний метод, методи системного аналізу, теоретичного узагальнення й інші.

Результати. На основі проведеного аналізу наявних нормативно-правових актів, практичних рекомендацій, сучасних тенденцій розвитку галузі прикладної лінгвістики, а також дослідження відповідних доктринальних джерел:

- наведено перелік професійних стандартів діяльності перекладача в кримінальному провадженні;
- проілюстровано відмінності в підходах до визначення етичних правил і рамок діяльності професійних перекладачів;
- окреслено актуальні напрями реформування кваліфікаційних (сертифікаційних) вимог до професійональних перекладачів;
- надано приклади порушень етичних норм і професійних стандартів перекладацької діяльності;
- сформульовано деякі проблемні питання та ризики, що унеможливають належну реалізацію процесуальних функцій перекладача в кримінальному провадженні, та запропоновано шляхи вирішення таких проблем.

Висновки. Професійні стандарти й етика перекладача, який залучається до будь-якої стадії кримінального процесу, несуть істотну важливість для гарантування дотримання прав і законних інтересів осіб. Такі вимоги повинні знаходити відображення в конкретних нормативно-правових документах, які встановлюватимуть зразок професійної поведінки для цілої галузі й будуть визнані на всій території держави. Поряд із цим важливою є імплементація найкращих практик стандартизації перекладацької діяльності держав – членів Європейського Союзу.

Ключові слова: перекладач, кримінальне провадження, стандартизація, професійні стандарти, етика, професійний переклад, кваліфікаційні вимоги, досудове розслідування, судовий розгляд.

PROFESSIONAL STANDARDS AND ETHICS OF INTERPRETERS IN THE CONTEXT OF CRIMINAL JUSTICE

Brykov Viktor Mykhailovych,
Postgraduate Student
Kherson State University
brykovvictor@gmail.com
orcid.org/0009-0009-4416-9477

The purpose of the article is to analyze and evaluate the professional standards and ethical norms governing the activities of an interpreter in criminal proceedings, in particular, to identify their impact on the proper quality of the interpreter's performance of his/her procedural functions.

Methods. The methodological basis of the study is based on general scientific and special legal methods, in particular, dialectical, systemic analysis, and theoretical generalization.

Results. Based on the analysis of existing legal acts, practical recommendations, current trends in the development of the field of applied linguistics, as well as the study of relevant doctrinal sources:

- a list of professional standards for the activities of an interpreter in criminal proceedings is provided;
- the differences in approaches to defining ethical rules and frameworks for professional translators are illustrated;
- current directions of reforming the qualification (certification) requirements for professional translators are outlined;
- specific examples of violations of ethical norms and professional standards of translation are provided;
- certain problematic issues and risks that make it impossible to properly implement the procedural functions of an interpreter in criminal proceedings are formulated as well as ways to solve such problems are suggested.

Conclusions. Professional standards and ethics of interpreters involved in any stage of criminal proceedings are essential to ensure that the rights and legitimate interests of individuals are respected. Such requirements should be reflected in specific regulatory documents that will set a model of professional behavior for the entire industry and be recognized throughout the country. At the same time, it is important to implement the best practices of standardizing translation activities of the European Union member states.

Key words: interpreter, criminal proceedings, standardization, professional standards, ethics, professional translation, qualification requirements, pre-trial investigation, court proceedings.

Вступ. Роль перекладача як одного із суб'єктів кримінального процесу в контексті забезпечення належного виконання завдань кримінального провадження, передбачених статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) є дуже важливою (КПК, 2012). Саме перекладач є особою процесуально відповідальною за налагодження якісної комунікації між учасником або декількома учасниками процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, та іншими учасниками провадження. Очевидно, що особа зазнаватиме істотних порушень своїх прав і законних інтересів у випадку, якщо через неякісне виконання перекладачем своїх професійних обов'язків вона не повною мірою розумітиме зміст процесуальних дій та/або процесуальних документів, не зможе адекватно висловити свою правову позицію тощо.

З огляду на зазначене існує нагальна потреба в ретельному аналізі й дослідженні професійних та етичних стандартів, а також кваліфікаційних вимог, що мають бути в обов'язковому порядку дотримані будь-якою особою, яка виконує функції перекладача в кримінальному провадженні. Застосування системного ризик-орієнтованого підходу до відбору професійних перекладачів для участі в кримінальному провадженні та встановлення чітких і прозорих правил сертифікації та оцінки рівня компетенції відповідних спеціалістів цілком можуть вирішити наявні проблеми та запобігти потенційним суттєвим порушенням вимог кримінального процесуального законодавства. Отже, тема цієї роботи є актуальною як з теоретичної, так і з практичної позиції.

Проблематиці належного виконання перекладачем своїх процесуальних обов'язків у кримінальному провадженні приділяли увагу такі дослідники, як М. С. Кельман, М. І. Леоненко, О. В. Капліна, В. М. Стратонов, С. А. Альперт, М. М. Михеєнко, В. П. Шибіко, В. А. Тертишник, А. Я. Марков, О. Г. Шило й інші.

У цій статті ми зосередимо увагу на важливості відповідності перекладацької діяльності в кримінальному процесуальному контексті високим професійним та етичним стандартам, усталеним міжнародним і національним практикам.

1. Стандартизація професійної перекладацької діяльності для цілей кримінального процесу

Відповідно до Закону України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII, метою та основними принципами державної політики в цій сфері є, зокрема, забезпечення відповідності об'єктів стандартизації своєму призначенню, належне дотримання прав та інтересів споживачів, сприяння адаптації до сучасних досягнень науки і техніки, впровадження інновацій, прийняття в Україні міжнародних і регіональних стандартів та кодексів усталеної практики як національних. Цим же Законом термін «стандарт» визначається як «нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері» (Закон України «Про стандартизацію», 2014). Виходячи з наведеного визначення, розуміємо, що на практиці стандарт професійної діяльності покликаний відобразити узагальнені вимоги якомога ширшого кола зацікавлених осіб (як фізичних, так і юридичних) до кандидатів на роль перекладача для вирішення ним тих чи інших завдань.

У березні 2000 року в Україні було вперше введено в дію стандарт Асоціації перекладачів України «Кваліфікація та сертифікація перекладачів. Загальні вимоги» (далі – СТТУ АПУ 001-2000) та стандарт «Послуги з письмового та усного перекладу. Загальні правила і вимоги до надання послуг» (далі – СТТУ АПУ 002-2000). Ці стандарти було зареєстровано Українським науково-дослідним інститутом стандартизації, сертифікації та інформатики 27 квітня 2000 року. СТТУ АПУ 001-2000 встановлює вимоги до кваліфікації персоналу, що виконує усні та письмові переклади, і систему сертифікації його відповідності (СТТУ АПУ 001-2000, 2000). Фактично саме цим вітчизняним документом унормовується більшість питань щодо стандартизації професійної перекладацької діяльності в Україні. Серед іншого СТТУ АПУ 001-2000 встановлює:

- вимоги до незалежного органу сертифікації, уповноважених органів та екзаменаційних центрів;

– структуру, правила та систему оцінки кваліфікаційного іспиту (практичний іспит + письмовий переклад або усний переклад);

– відповідальність кожного суб'єкта процесу сертифікації (незалежний орган, уповноважений орган, екзаменаційний центр, роботодавець);

– кваліфікаційні вимоги до перекладачів та категоризація посад (перекладач, перекладач II та I категорій та провідний перекладач).

Зі свого боку, стандарт СТТУ АПУ 002-2000 встановлює вимоги до якості послуг щодо виконання усного та письмового перекладу, що їх надають підприємства, які займаються перекладацькою діяльністю, незалежно від їхньої відомчої належності й організаційно-правової форми (СТТУ АПУ 002-2000, 2000). Стандарт СТТУ АПУ 002-2000 максимально детально описує прикладні аспекти здійснення перекладацької роботи, висуваючи вимоги щодо відповідності перекладеного тексту (за змістом, сенсом, стилістикою, оформленням), відсутності помилок, застосування термінології, скорочень, аббревіатур тощо. Цим документом регламентовано також процедуру приймання й оформлення замовлень, процедуру надання послуг і відповідальність виконавців (СТТУ АПУ 002-2000, 2000).

Враховуючи стійкі та динамічні євроінтеграційні процеси й закріплену в Конституції України незворотність європейського курсу, вважаємо за доцільне також звернути увагу на аналогічні документи, що належать до *Acquis Communautaire*. Так, наразі основним стандартом перекладацької галузі Європейського Союзу (далі – ЄС) є стандарт EN 15038, прийнятий Європейською комісією у 2006 році. Цей документ, який став результатом консолідації положень понад 30 стандартів держав-членів, є частиною законодавства ЄС та має наддержавний характер. Стандарт EN 15038 перелічує основні дефініції, які стосуються професійної діяльності перекладачів, універсальні критерії компетентності до осіб, що мають намір надавати перекладацькі послуги, звід загальних правил і форматів співпраці замовника та постачальника послуг перекладу тощо. Так, стандарт EN 15038 виокремлює 5 ключових критеріїв компетентності перекладача:

– *Translating competence* (перекладацька компетентність). Передбачає можливість якісно перекласти текст, достовірно передавши його зміст і сутність;

– *Linguistic and textual competence in the source language and the target language* (Лінгвістична та текстова компетентність мовою оригіналу та мовою перекладу). Вимагається досконале володіння лексикою, спеціальною термінологією обох мов;

– *Research competence, information acquisition and processing* (Дослідницька компетентність, збір та обробка інформації). Містить вимогу збирати й обробляти додаткову інформацію для більш глибокої та фахової інтерпретації опрацьованого тексту;

– *Cultural competence* (культурна компетентність). Вимагає враховувати специфічність

культурних цінностей носіїв мов, їх ціннісні системи тощо;

– *Technical competence* (технічна компетентність). Передбачає застосування спеціальних професійних прийомів перекладу (EN 15038, 2006).

На думку А. С. Ольховської, «всі основні вимоги, що їх на сьогоднішній день висувають майбутні роботодавці, наявні в європейському стандарті, а отже, він дійсно виступає показником потреб перекладацьких компаній, які працюють на сучасному ринку, і може використовуватися для побудови моделі фахової компетентності перекладача» (А. С. Ольховська, 2017: 54).

Ураховуючи вищенаведене, розглянемо детальніше застосування стандартів перекладацької галузі саме у розрізі кримінальних процесуальних правовідносин. Як зазначає В. М. Стратонов, «оскільки вісімдесят відсотків доказової інформації отримується в процесі вербальних відносин, а фактично вся вона процесуально закріплюється письмово, то мова якраз і складає основу всієї процесуальної діяльності. Але не завжди всі сторони (особи), які беруть участь у кримінальному процесі, володіють мовою, якою проводиться розслідування чи здійснює судовий розгляд, може запросити перекладача, тобто особу, яка володіє мовою» (Стратонов, 2018: 169). Дійсно, за участі в кримінальному процесі осіб, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, перекладач може і повинен бути залучений у порядку статті 68 КПК як на стадії досудового розслідування, так і на етапі судового розгляду. Можна також стверджувати, що з огляду на виняткову соціально значущість і підвищену відповідальність кримінальних процесуальних правовідносин, вимоги до їх суб'єктів, зокрема й перекладача, мають бути суттєво підвищеними порівняно з іншими сферами їх професійної діяльності. Отже, особа, яка претендує на роль такого перекладача, повинна володіти бездоганним рівнем компетентності як у письмовому (робота з протоколами процесуальних дій, переклад доказових документів), так і в усному (переклад показань і пояснень учасників процесу) перекладі. Для цілей здійснення перекладу в рамках кримінального процесу недостатньо загального володіння перекладачем двома мовами, як і недостатньо володіння універсальною юридичною термінологією. Так, з метою забезпечення відповідності другому (лінгвістично-текстуальному) та п'ятому (технічному) критерію компетентності стандарту EN 15038 перекладач повинен досконало оперувати саме кримінальними процесуальними термінами, розуміти специфіку процесуальних дій, орієнтуватися в етапах провадження тощо).

На цей час в Україні не існує окремих стандартів або кваліфікаційних вимог для перекладачів, які здійснюють переклад саме в кримінальному процесі. Такі обставини свідчать про наявність ризику залучення недостатньо компетентного та фахового перекладача, що, зі свого боку, може серйозно зашкодити дотриманню прав певних учасників кримі-

нального процесу. Видається за потрібне запровадити в рамках перекладацької галузі окремі стандарти та критерії відповідності (компетентності) саме для «кримінальних перекладачів». Потенційно такий документ (або декілька документів) може бути розроблено та видано на базі Національної академії правових наук України (далі – НАПрНУ). За аналогією до Центру правничої термінології в межах НАПрНУ може бути виокремлено ad-hoc проектний офіс (комісію) з розробки стандартів та критеріїв компетентності кримінальних перекладачів.

2. Вимоги до професійної етики перекладача в кримінальному процесі

У найзагальніших рисах поняття «етика» можна визначити як належний рівень поваги до певних цінностей, що досягається шляхом дотримання правил і принципів, які склалися в суспільстві або були встановлені соціальною групою для її членів. За визначенням М. Шлезінгера, етичні норми зазвичай визначаються як «прояв спільних цінностей або ідей у повторюваних однотипних ситуаціях» (Shlesinger, 1989: 111–115). Це поняття встановлює необхідну міру відповідності поведінки та дій людини або групи осіб очікуванням соціуму. Етичні міркування можуть передувати діям людини і спричиняти їх, а також можуть бути застосовані як мірило, за яким оцінюється поведінка. Таким чином, етика може як впливати на ставлення людини до своїх дій, так і передбачати вплив таких дій на інших осіб.

Представники тієї чи іншої професії зазвичай розробляють деонтологію, тобто збір правил і принципів професійної етики. Такі настанови закріплюються в кодексах етичної та/або професійної поведінки і видаються переважно професійними асоціаціями. Усі члени асоціації зобов'язані дотримуватися цих правил. У Сполучених Штатах Америки та деяких інших країнах кодекси етики встановлюються «провайдерами», тобто органами, які відповідають за функціонування послуги та/або за акредитацію перекладачів, наприклад, у судовій та медичній перекладацькій діяльності (Kalina, 2015: 66).

Асоціація перекладачів України станом на сьогодні у своїй нормотворчій діяльності обмежується двома галузевими стандартами для письмового й усного перекладу, які було описано вище. Кодексу етики перекладачів у вигляді консолідованого документа наразі в Україні не існує, натомість на офіційному веб-сайті асоціації у вкладці «Кодекс професійної етики» сформульовано деякі релевантні положення. Зокрема, згадуються обов'язки перекладачів дотримуватися розумних строків під час виконання завдань, сумлінно вчитувати та перевіряти опрацьовані тексти, періодично підвищувати свій професійний рівень, забезпечувати конфіденційність наданих для перекладу матеріалів, уникати агресивної самореклами з корисливою метою, не вводити клієнта в оману, перебільшуючи рівень своєї компетенції тощо. Однак наведені положення стосуються радше діяльності саме членів Асоціації перекладачів України, не мають універсальної юридичної сили та носять винятково рекомендаційний характер.

Змістовно норми потенційного кодексу етики перекладача можна поділити на дві категорії: ті, що випливають із законодавства, і такі, що продиктовані нормами суспільної моралі, соціальними цінностями тощо. Так, до першої категорії можна віднести вимоги щодо неможливості порушення авторського права, розголошення чутливої конфіденційної інформації, усунення конфлікту інтересів, надання завідомо неправильного перекладу й інші. Другу ж категорію становитимуть приписи щодо добросовісності й уважності перекладача під час виконання своїх професійних обов'язків, недопущення проявів шантажу на підставі отриманої під час здійснення перекладу інформації, шанобливої комунікації із замовником послуги, встановлення об'єктивних ринкових цін за послуги тощо.

Очевидною, на наш погляд, є потреба в консолідації наведених вище положень у єдиний документ (кодекс), який має прийняти й затвердити авторитетна установа, юрисдикція якої поширюється на всю територію України, – Асоціація перекладачів України, яка має статус Всеукраїнської громадської організації.

Уже на основі наведеного вище кодексу можна здійснити адаптацію документа суто для перекладачів, які залучаються до кримінального процесу. У перспективі вбачається раціональним надавати форму з таким документом на підпис особі, яка виявляє бажання здійснювати переклад на будь-якому етапі провадження перед її входженням до процесу. Під час створення такого нормативного акта слід гармонізувати його приписи з важливим зразком Acquis ЄС щодо цієї тематики – Директивою Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року про право на усний і письмовий переклад у кримінальному провадженні (далі – Директива). Так, частина восьма статті 2 Директиви передбачає, що «переклад, що надається відповідно до цієї статті, повинен мати якість, достатню для забезпечення справедливості судового розгляду». Також, частина третя статті 5 визначає, що «держави-члени гарантують, що усні та письмові перекладачі будуть дотримуватися конфіденційності щодо перекладу, наданого відповідно до цієї Директиви» (Директива ЄС 2010/64/, 2010).

Висновки. У підсумку нашого дослідження доходимо висновку, що наявність у галузі професійних стандартів і вимог до етики перекладача, який залучається до кримінального процесу, є важливими запобіжниками порушенням прав і законних інтересів осіб, що не володіють або недостатньо володіють державною мовою.

У нашій державі діють два галузеві стандарти Асоціації перекладачів України, які характеризуються достатньою мірою деталізації та мають прикладний характер. Поряд із цим, урахувавши євроінтеграційні тенденції та сталість процесів гармонізації національного законодавства з Acquis ЄС, у практичній діяльності та під час розробки змін до вітчизняних стандартів потрібно керуватися також релевантними міжнародними та європейськими стандартизаційними документами.

Водночас у вітчизняній перекладацькій галузі відсутній єдиний, уніфікований і загальнодоступний кодекс етики, що певною мірою послаблює якість надання послуг спеціалістами, а також знижує ефективність контролю за діяльністю перекладачів і можливість притягнення їх до відповідальності в разі вчинення певних порушень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651–VI. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#996>.
2. Про стандартизацію : Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII. *Голос України*. 2014. № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>.
3. СТТУ АПУ 001-2000 : Стандарт асоціації перекладачів України «Кваліфікація та сертифікація перекладачів. Загальні вимоги» від 29 березня 2000 р., зареєстрований Українським науково-дослідним Інститутом стандартизації, сертифікації й інформатики за № 804/700002 27 квітня 2000 р. URL: <https://uta.org.ua/15.htm>.
4. СТТУ АПУ 002-2000 : Стандарт асоціації перекладачів України «Послуги з письмового та усного перекладу. Загальні правила й вимоги до надання послуг» від 29 березня 2000 р., зареєстрований Українським науково-дослідним Інститутом стандартизації, сертифікації й інформатики за № 804/700001 27 квітня 2000 р. URL: <https://uta.org.ua/16.htm>.
5. EN-15038:2006: European quality standard approved by the European Committee for Standardization (CEN) on 13th April 2006. URL: qualitystandard.bs.en-15038.com.
6. Ольховська А. С. Галузеві стандарти та роботодавці як визначники вимог до змісту фахової компетентності перекладача. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017, № 112. С. 54.
7. Стратонов В. М. Проблемні питання щодо участі перекладача у кримінальній процесуальній діяльності. Актуальні проблеми публічного права. *Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «Актуальні проблеми публічного права», присвяченої 120-річчю університету*. 2018 р. С. 169.
8. Shlesinger M. Extending the Theory of Translation and Interpretation: Norms as a Case in Point. *Target 1*. № 3. 1989. С. 111–115.
9. Kalina S. Ethical challenges in different interpreting settings. *MonTI Special* 2015, № 2. С. 63–86.
10. Про право на усний та письмовий переклад у кримінальному провадженні : Директива Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року № 2010/64/EU. *OJ L 280*, 2010 р. С. 1–7. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010L0064>.

REFERENCES:

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651–VI (2012). [Criminal Procedure Code of Ukraine: Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651–VI]. *Uriadovyi kuriier*, № 99. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#996> [in Ukrainian].
2. Pro standartyzatsiiu: Zakon Ukrainy vid 5 chervnia 2014 r. № 1315-VII (2014). [On Standardization: Law of Ukraine from June 5, 2014, No. 1315-VII]. *Holos Ukrainy*, № 124. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> [in Ukrainian].
3. STTU APU 001-2000: Standart asotsiatsii perekladachiv Ukrainy “Kvalifikatsiia ta sertyfikatsiia perekladachiv. Zahalni vymohy” (2000). [Ukrainian Translators Association Standard “Qualification and Certification of Translators. General Requirements”], 29 bereznia 2000 r. Retrieved from <https://uta.org.ua/15.htm> [in Ukrainian].
4. STTU APU 002-2000: Standart asotsiatsii perekladachiv Ukrainy “Posluhy z pysmovooho ta usnoho perekladu. Zahalni pravyla y vymohy do nadannia posluh” (2000). [Ukrainian Translators Association Standard “Written and Oral Translation Services. General Rules and Requirements for Service Provision”], 29 bereznia 2000 r. Retrieved from <https://uta.org.ua/16.htm> [in Ukrainian].
5. EN-15038:2006: European quality standard approved by the European Committee for Standardization (CEN) on 13th April 2006 (2006). Retrieved from qualitystandard.bs.en-15038.com.
6. Olkhovska, A.S. (2017). Haluzevi standarty ta robotodavtsi yak vyznachnyky vymoh do zmistu fakhovoi kompetentnosti perekladacha [Industry standards and employers as determinants of translators' professional competence requirements]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, № 112, p. 54 [in Ukrainian].
7. Stratonov, V.M. (2018). Problemni pytannia shchodo uchasti perekladacha u kryminalnii protsesualnii diialnosti [Problematic issues regarding the translator's participation in criminal proceedings]. In *Aktualni problemy publichnogo prava. Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovoï internet-konferentsii “Aktualni problemy publichnogo prava”*, p. 169 [in Ukrainian].
8. Shlesinger, M. (1989). Extending the theory of translation and interpretation: Norms as a case in point. *Target*, 1 (3), 111–115.
9. Kalina, S. (2015). Ethical challenges in different interpreting settings. *MonTI Special*, № 2, 63–86.
10. Pro pravo na usnyi ta pysmovyi pereklad u kryminalnomu provadzheni: Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 20 zhovtnia 2010 roku № 2010/64/EU (2010). [On the right to interpretation and translation in criminal proceedings: Directive 2010/64/EU of the European Parliament and Council of October 20, 2010]. *OJ L 280*, 1–7. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010L0064>.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2024
The article was received 06 December 2024